

**Hledáme jízdni řády
a v jízdnicích řádech**

O mně

Student MFF UK, autor [JrUtil](#)

Předchozí dopravní přednášky:

- [Jak nám jezdí vlaky?](#)
- [CIS JŘ: Minulost, současnost a budoucnost jízdnicích řádů](#)

Provozují [fórum s dopravně-datovou tematikou](#).

Části přednášky

- Zdroje dat pro ČR
- Algoritmy pro hledání spojení

Typy dat

- Jízdní řády
- Geodata – polohy zastávek, trasy linek
- Real-time polohy a zpoždění vozů
- Data historického provozu

Data od dopravců/IDS

Jako otevřená data poskytuje JŘ:

- [PID](#) (včetně realtime dat)
- [IDS JMK skrz Brno](#) (včetně realtime dat)
- [DPMLJ](#)
- [DPMO](#) (v GTFS i JDF)

Typicky v GTFS, mezinárodním standardu od Googlu.
Ten bohužel neumí pokrýt ani všechna specifika JŘ:

- Jen jedna zóna na zastávku
- Neumí popsat zakázané cesty (v rámci města na dálkové lince)
- + další nekritická, ale užitečná, data

Něco pokryjí neoficiální rozšíření, ta ale většinou nepodporuje SW.

Vede k nepěkným datům od dopravců.

Data z IDOSu

Musím přiznat, CHAPS má bohužel zatím nejlepší data.

Můžeme je obšlehnout! (Můžeme?)

Možná je to dokonce i legální!

Zeptejte se svého právníka, jestli je využívání cizí databáze vhodné i pro vás. Pozor na autorské právo a zvláštní právo na databáze.

Jak na to?

- Binární formát IDOSu pro Windows
- Scrapování API CRWS

Parsování dat IDOSu (.tt)

Několik projektů, některé i zveřejněné:

- [timetab](#)
- Můj nedopsaný popis formátu v [Kaitai Struct](#)
- Slyšel jsem o dalších

Celostátní informační systém o jízdních řádech

Zákonem zavedený informační systém, který obsahuje všechny jízdni řády veřejné dopravy v ČR.

V provozu od r. 1998, posledních pár let i strojově čitelné exporty.

Teoreticky ideální zdroj JŘ (zákonná povinnost), prakticky má mouchy:

- Nevalidní exporty JDF linkové dopravy
- Místy chybějící výlukové JŘ
- Obsahuje i pár linek, které jsou už mimo provoz

Linkové JŘ ve formátu [JDF](#) (až na záměrné chyby):
Standard na základě CSV, „jízdni řády podle vyhlášky, ale digitálně“.

Železniční JŘ ve formátu [DJŘ CIS](#):

Export z IS SŽ, XML formát na bázi mezinárodních norem.
Skoro „kompletní“, obsahuje i třeba informace o IDS, značky pro uživatele („je řazen jídelní vůz“) a čísla kolejí ve stanicích.

Nově také exporty v NeTExu, bohužel nepoužitelné:
Nejednoznačná ID, nepoužívají verzování.

Zveřejňování dat z CIS JŘ

Data jsou dostupná až cca od roku 2015, do té doby byla k dispozici jen pro úřady nebo komerčně.

Spol. CHAPS provozovala CIS JŘ zdarma, výměnou za to měla výhradní přístup k datům.

2011 začal Seznam bojovat za zveřejnění dat přes InfZ.

Soudní spory vyšly kladně, Ministerstvo mezitím přidalo povinnost zveřejňovat do nové vyhlášky.

CHAPS tvrdí, že nyní chybějící údaje jsou jejich interní.

NeTEx

CEN norma pro JŘ a vše okolo.

Velký nekonkrétní XML moloch, „standard na výrobu standardů“.

EPIP – „evropský profil“, konkretizace struktury

Podle [nařízení](#) Evropské komise mají být od letošního prosince dostupné JŘ v NeTExu.

Některé státy už JŘ zveřejňují, v ČR máme nepoužitelné konverze, jinde jen částečná data.

Materiály k NeTeXu

- Samotný standard je placený, ale... [1](#) [2](#) [3](#) [4](#)
Tisíce stránek, nedoporučuji číst od začátku do konce.
- [Oficiální vysvětlující dokumenty](#)
- [Oficiální XML schéma](#) a [XML schéma EPIP](#)
Hodí se použitelná vizualizace, například [moje](#)
- [Oficiální příklady](#)

Informační systém veřejné dopravy

Nový IS Ministerstva dopravy

Má nahradit/do sebe asimilovat CIS JŘ.

Rok dokončení očekávaný 2026, nejpozději 2027.

Má vyřešit naprosto všechny problémy, dle specifikace...

„Opravování“ zveřejněných JDF

Ve veřejných exportech (záměrně) chybí důležité údaje: okres a stát u zastávek.

Zásadní problém: Nejednoznačné zastávky

Musíme vytvořit zastávkám unikátní identity a najít je pro každou linku zvlášť.

Identita: Název zastávky + okres + stát

Základní idea: Najdeme v několika průchodech jistá přiřazení názvů zastávek k externím datům poloh/okresů.

- Nemáme 100% pokrytí všech názvů zastávek.
Tedy si nemůžeme být jisti, že název je unikátní.
  - Různé varianty názvů (čárky, zkratky, někdy i synonyma).
  - Není veřejný dataset zahraničních zastávek podle CIS JŘ
-
- + Obstojná (polo)veřejná data od většiny krajů/IDS.
  - + Názvy začínají *mají začínat* jménem obce.
  - + V JDF jsou názvy (skoro) jednotné

„MHD názvy“

V JDF linek MHD mají zastávky někdy „MHD názvy“:
Chybí název obce, celý název je v jednom sloupečku.

Ještě méně unikátní než plné názvy
Mírové náměstí, Nádraží, ...

Dva způsoby doplnění města:

- Nalezení prefixů k názvům ze seznamu všech zastávek
- Hledání v názvu linky
„MHD Pardubice linka č.2: ... - ...“ nebo „Zlín,... - Zlín,...“

Zdroje sekundárních dat

- Polohy zastávek:
  - [Od krajů, měst a IDS](#)
  - [OSM](#)
- Hranice obcí a okresů
  - RÚIAN od ČÚZK
- Polohy obcí mimo ČR
  - OSMNames.org

V repozitáři JrUtil nebo separátně.

Nepřesnosti názvů, synonyma

Shodu názvů hledám podle Lucene.NET.

Většinou беру pouze data s 100% shodou (bijekce slov).

Řešení zkratk: manuálně napsaný soubor synonym:

nám., náměstí

rozc., rozcestí

odb., odbočka

žel., železniční

nádr., st., nádraží, stanice, stanoviště

...

Popis algoritmu

- Najdi k zastávkám přesné a unikátní shody podle názvu
- Normalizuj „MHD názvy“:
  - Pro každou zastávku najdi všechny prefixy dávající známý název.
  - Městu podle názvu linky přidej body.
  - Přidej prefix všem zastávkám, kde prefix+název dává známou zastávku, pokud to zvýší počet shod.
- Najdi přesné a unikátní shody podle názvu obce

- Pro každou variantu linky:
  - Projdi zastávky po pořadí a doplň sekundární shody, t.j. omez se na shody s polohami v adekvátní vzdálenosti od předchozí zastávky.
- Doplň okres a stát pro zastávky dostatečně daleko od hranic.

Kontrola výsledků

Ověření, že každá zastávka má okres/stát.

Ověření vzdáleností zastávek na lince.

Podle kilometráže z JŘ.

Často nefunguje pro mezinárodní spoje (špatné údaje).

Algoritmy pro hledání spojení

Vstup: jízdní řád, s přestupy nebo polohami zastávek

Výstup: několik nejlepších spojení v konkrétní dobu

Která spojení jsou nejlepší?

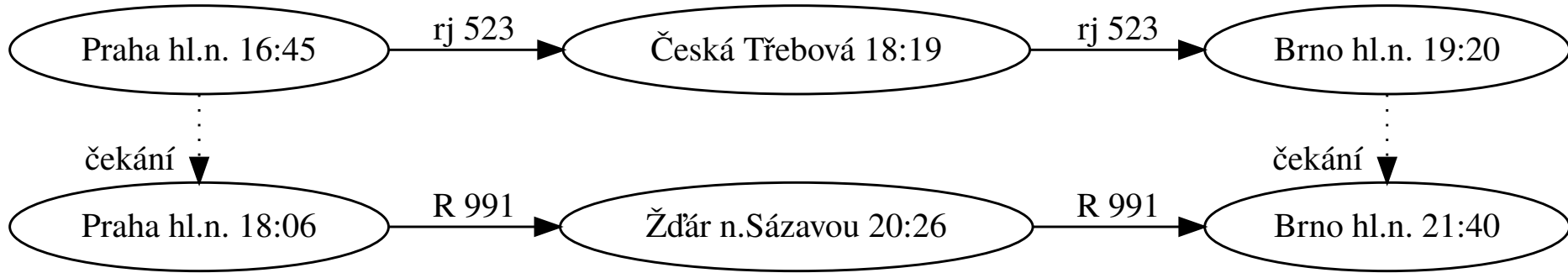
Nejrychlejší, nejméně přestupů, nejlevnější, nejmenší šance na selhání přestupu...

Pareto-optimální spojení: oproti každému jinému má alespoň jedno kritérium lepší.

Grafová reprezentace JŘ

„Time-expanded“ - pro každou zastávku, každý čas separátní vrchol.
Velký počet vrcholů, řídký graf

Reálně i víc než níže: zohlednění výstupu/nástupu.

Kompaktnější reprezentace: time-dependent graph

Graf reprezentuje jen síť, bez informací o čase.

Algoritmus si pamatuje k vrcholu vždy čas návštěvy.

Váhy hran jsou funkce hrany a počátečního času.

Nevýhoda: není to standardní vážený graf.

Dijkstrův alg. nebo A^* na time-expanded grafu funguje, ale...

- Je pomalý oproti algoritmům přímo pro VHD
- Optimalizuje jen čas

Transfer Patterns

Algoritmus [z roku 2010](#)

Idea: spojení dvou míst mají jen pár optimálních míst přestupu („transfer patterns“).

Velmi rychlý algoritmus, základní verze předpočítá transfer patterns pro každou dvojici zastávek.

[Různá vylepšení](#) sníží cenu předpočítání na desítky hodin.

RAPTOR

Algoritmus [z roku 2012](#)

Hledá rychle pareto-optimální cesty s mírným předzpracováním.

Používaný většinou dnešního SW: [OTP2](#), [Navitia](#), [MOTIS](#), [r5](#), [rrrr](#)...

- Rozděl spoje podle cesty – sekvence zastávek.
- Nastav $\text{čas}[\# \text{přestupů}, \text{zastávka}] \leftarrow \infty$,
 $\text{čas}[0, \text{výchozí zastávka}] \leftarrow \text{odjezd}$.
- Pro i od 1 do max #přestupů:
  - Pro zastávku z t., ž. $\text{čas}[i - 1, z] < \infty$,
 pro c cestu a první její spoj s odjíždějící z z později než
 $\text{čas}[i - 1, z]$,
 pro každou následující zastávku z' spoje s :
    - $\text{čas}[i, z'] \leftarrow \min(\text{čas}[i, z'], \text{příjezd } s \text{ do } z')$
  - Pro z', t zastávku dosažitelnou z z a čas na přestup t ,
    - $\text{čas}[i, z'] \leftarrow \min(\text{čas}[i, z'], \text{čas}[i, z] + t)$

Další algoritmy

- Connection Scan Algorithm, [z roku 2017](#) (nebo 2013?)
- Trip-Based Public Transit Routing, [z roku 2015](#)

Úkoly pro vás

Otevřená řešení zde mají potenciál posunout celé odvětví, dobrá řešení jsou ale nad schopnosti jednoho člověka.

- Sběr dat: žádosti na stát/kraj/IDS/města/dopravce, dohody se soukromými subjekty.
Jízdní řády, historické skutečné jízdy, řazení...
- Programování: Vylepšování serverových vyhledávačů, lokální vyhledávače pro malá zařízení, frontendy, analýzy dat...
- Průběžná kontrola dat, není bohužel možné plně spolehnout na dodavatele.